

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 11 του Φλεβάρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 234

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣ. 'Η άρρωστη δούλα (συνέχεια).
Κ. 'Ο Καρντούτσος
ΒΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. Χωρίς μέτρο.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. 'Η ύστερη αγάπη της Δροσούλας.
ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ. 'Ανοιχτό γράμμα για τὸ γλωσσικὸ ζήτημα (συνέχεια).
ΠΑΙΔΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. 'Ανοιχτό γράμμα.
ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. 'Έργα καὶ ἡμέραι—«Σύλλογος πρὸς διδόσιν ὑπερλίτων βιβλίων»
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης, Λόγγριν, Νικόλας Γ'.
Π. ΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΑΡΝΤΟΥΤΣΗΣ

Τρεις ποιητές φημισμένοι. ὁ Καρντούτσος, ὁ νεολατίνος Ὁράτιος καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους τεχνίτες τοῦ στίχου, ὁ σιγανόλαλος καὶ θαμπὸς κάπως Σουλῶ Προντόμ, ὁ μωσ κληρονόμος τῆς ἀνήσυχης βαθείας σκέψης τοῦ Πασκάλ, καὶ ψάλτης τοῦ «Ζενίθ», ὄμιλος ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀξιοθαύμαστους που φύσηξε ποτὲ Μούσα σὲ διαλεχτό της, καὶ ὁ ἀσύγκριτος καὶ ἠλιοπερίχυτος Ὁμηρίδης, ὁ ἀθάνατος Μιστράλ, τώρα τελευταία δόσαν ἀφορμὴ νὰ γίνη λόγος γι' αὐτοὺς ἀσυνήθιστος στὸν πολὺ κόσμον, ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ μεγάλου βραβείου Νόμπελ, ποὺ πῆρε μὲ τὴν ἀράδα καθένας τους.

Ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ὁ θάνατος ἔρπαξε τώρα τὸν πρῶτο. Νομίσαμε πὸς δὲν εἶναι κακὰ διαλεμένη ἡ στιγμή νὰ φερῶσιν λίγα λόγια στὸν Καρντούτση, ἀκολουθώντας πιστὰ τὸ βιβλίον τοῦ Henri Hauvette ποὺ φάνηκε τώρα τελευταία στὴ Γαλλία γιὰ τὴν Ἰταλικὴ φιλολογία. Ἐλπίζουμε πὸς ἄργότερα θὰ μᾶς δοθῇ καιρὸς νὰ μιλήσουμε στὶς στήλας τοῦ «Νουμά» καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους δυὸ, πλατὶά καὶ ἄνετα, καθὼς τοὺς ἀξίζει. Ἔτσι καὶ ὁ ἀθῶος κοσμάκης μπορεῖ—ἀνίσως ἔχει τὴν καλὴ διάθεση— νὰ πάρῃ μιὰ καθαρώτερη ἰδέα τοῦ τί θὰ πῆ ποιητῆς, διπλὸ καμάρι μαζί τοῦ ἔθνους του καὶ τοῦ κόσμου, καὶ σὲ τί λογῆς ἔργα τοῦ λόγου δίνονται καὶ πρέπει νὰ δίνονται βιβλία, σὰν αὐτὸ τοῦ Νόμπελ.

Ὁ Ἰωάννης Καρντούτσος βασιλεύει στὴ φιλολογία τοῦ καιροῦ μας ἀπὸ ὑψηλότατο σημεῖο. Μποροῦμε νὰ περιλάβουμε μὲ μιὰ πλατειά ματιά τὸ ἔργο του, συντελεσμένο πιά.

Παιδί, παρευρέθηκε στὸ κίνημα τοῦ 1848· γεννήθηκε στὰ 1836. Νέος, ἀνακατόθηκε μέσα στους καυγάδες τῶν κομμάτων· ἐπιδειχτικὰ προσηλώθηκε στὶς δημοκρατικὰς ἰδέες, παρουσιάστηκε μὲ τὸν ἄερα τοῦ ἐκναστατῆ καὶ τοῦ ἐλληνολάτρη, διαλαλητῆς τοῦ ρωμαλαίου νεοϋραλισμοῦ τῶν ἀρχαίων,

ποτισμένος μὲ τὸ μίσος τῆς φεβδούμενης καὶ ἀνάλητης αἰσθηματολογίας τῶν ρομαντικῶν. Τρικυμισμένο κύμα ἰδεῶν καὶ παθῶν ἐμψυχώνει μὲ μιὰ ἐντονη ζωὴ τοὺς πρῶτους τοῦ στίχους, ποὺ ξεμυτίζει μέσα τους ἡ ποιητικὴ του φύση, ἐν ὅχι ἡ ὑπέροχη τέχνη του, ποὺ λίγο λίγο θὰ ὑψώνονταν πρὸς ἐκείνη. Ὁ «Ἕγνος στὸ Σατανά» (1863) εἶναι ὁ σημαντικώτατος σταθμὸς μέσα στὴν πρώτη του αὐτὴ περίοδο. Ὁ ποιητῆς χαιρετᾷ ἐκεῖ μ' ἓνα τραγοῦδι χαρμόσυνο ἀπὸ μεγάλο καὶ τὸν εὐεργετικὸ Σατανά, τὸ στοιχεῖο αἰτῆς ἐπανάστασης, τὴν ἐκδικητικὴ δύναμη τοῦ λόγου, τὴν ἀρχὴ ὅλων ὅσα κάνουν τὴ ζωὴ γλυκερὰ καὶ ὁμορφῆ, ὅλων ὅσα καταδικάζει ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς: «Ἀνασηκώσου, ὦλη ὁ Σατανάς θριαμβεῖ! Πρὸς ἐμένα ἔς ὑψοῦν τὸ ἱερό λίθον καὶ οἱ προσευχῆς νίκησες τὸν Ἰεχωβά τῶν παππάδων!» Ὁδὴ μεγαλόπνοη τὸ μόνο της σφάλμα εἶναι ἡ παραξενιὰ τοῦ Καρντούτση, θέλοντας σώνει καὶ καλὰ νὰ σκαντζίλῃ τοὺς ἀπλοὺς μὲ τὸ φεβδρὸ ὄνομα τοῦ Σατανά, μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ποὺ ἐντυσε μιὰ φυσιοκρατικὴ παράσταση τῆς ζωῆς· βρεθῆκαν σοβαροὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν τοῦ τὸ συγχωρῆσαν αὐτό. Κι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀφορμὴ, καὶ γιὰ πολλὰς ἄλλες αἰτίες, ἀνοῖξε ζωηρότατος πόλεμος. Δείχτηκε μέσα σ' αὐτοὺς μαχητῆς μὲ οἶστρο, μὲ κακία, μὲ λογικὴ δύναμη, μὲ τσακνικὴ ζωηράδα στὴ φράση του, ὡμὴ κάποτε καὶ πότε. Οἱ πολεμικὲς του διατριβὲς «Confessioni e battaglie» εἶναι ἔργο ἀπὸ τὰ οὐσιαστικώτερα τῆς νέας ἰταλικῆς φιλολογίας.

Μὲ τὶς «Rime Nuove» (1861—1887) φαίνεται πὸς τράβηξε μπροστὰ μὲ στερεὸ βῆμα. Μαζὶ μὲ τὴν μεταμόρφωση ποὺ πῆραν τὰ πολιτικὰ του φρονήματα—γι' αὐτὸ πικρὰ κατηγορήθηκε ὁ Καρντούτσος—μεταμορφώνεται ὁμοῖα χαρακτηριστικὰ καὶ τὸ τάλαντό του. Ἡ φιλοπατρία του, πάντα ζωηρὴ, γυρίζει τώρα γαληνότερη πρὸς τὶς μεγάλες ἐνθύνσεις ποὺ ἀνασταίνει ἡ ἱστορικὴ γῆ τῆς Ἰταλίας. Ἡ ἀντικληρικὴ καὶ εἰδωλολάτρισσα ὁρμὴ του, λιγότερο ἐπιθετικὴ, ξαναπάει τὴ φαντασία του πρὸς τὰ χαριτωμένα καὶ τὰ δυνατὰ ἔργα τοῦ ἐλληνικοῦ νοῦ, ποὺ ὑμολογοῦν τὴν ἀγαθωσύνη τῆς Φύσης· ἐκεῖ ποὺ τῆς σκέψης του τῆς ἀρέσει κάποιος κομψὸς ἐπικουρισμὸς λεπτοχωμακτισμένος ἀπὸ μιὰ μελαγχολία. Ὁ ποιητῆς γίνεται πρὸς τὸν πολὺ τεχνίτης· ἀπὸ τότε ποὺ ἐξουσιάζει πρὸς τὸν ὅρον του, ἀφιερώνει περισσότερο καιρὸ καὶ φροντίδα στὴ εὕρεση τῆς τελειωτικῆς ἐκφράσεως. Τὴ συμπυκνώνει σὲ στροφὰς γερὰ σκαλισμένες ἀν ἀρχαῖες μεντάγιες. Ζωηρότατο αἶσθημα τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς, ἀκόμα καὶ στὰ πρὸ νεωτερικὰ σημεῖα της, συγκίνηση, βαθιὰ σφραγισμένη μὲ τὴν προσωπικότητά του, ἀγνάντια στὶς μεγάλες σελίδες τῆς ἱστορίας, ἀναζήτησις μιᾶς μορφῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ δύσκολης, γιὰ ν' ἀντιπράξῃ

τῶν τελευταίων ρομαντικῶν μὲ τοὺς παραμελημένους καὶ πεζολόγους στίχους τους, αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ποιητικῆς φυσιογνωμίας ποὺ καθαρὰ ξεχωρίζουνε στὶς Rime Nuove, καὶ ποὺ λαμπρὰ στερεώνονται στὶς «Βαρβαρικὰς Ὁδὲς» του, τυπωμένες σὲ τρεῖς σειρὰς, ἀπὸ τὰ 1877 ὡς τὰ 1889.

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ποὺ πικραίνει, ὁ Καρντούτσος σύνθεσε τὶς κλασικώτερες ὁδὲς του. Πάντα καταφρονητῆς τῆς πατημένης συνθέσεως, ξαναπιάσει τὶς δοκιμὲς τὶς γινόμενες σὲ παρασμένους αἰῶνες γιὰ νὰ περάσουνε στὴν ἰταλικὴ γλῶσσα οἱ κανόνες τῆς ἀρχαίας μετρικῆς, καὶ πρῶτος ἔλυσε, σὰ νικητῆς, τὸ ἀπελπιστικὸ πρόβλημα. Παρατώντας τὸ τεχνητὸ ἀφομοίωμα τῶν τονισμένων καὶ τῶν ἄτονων τοῦ νεώτερου στίχου συλλαβῶν μὲ τὰ μακρὰ καὶ τὰ βραχέα τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν, κατῶρθεσε νάνακαλύψῃ μέσα στοὺς στίχους τοῦ Ὁράτιου καὶ τοῦ Κάτουλλου, διαβαζοντάς τους σὰν ἓνας ἄκωτος βίβαρος, ἓνα ρυθμὸ ἀποκλειστικὰ βασισμένο ἀπάνω στὴ θέση τῶν τόνων καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν, ρυθμὸ ποὺ ἔκοπα τὸν καταλαβαίνει ὁ ἰταλός. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴν τούτη, ἔγραψε μακρόστιχα ποιήματα σαπφικὰ καὶ ἀλκαϊκὰ, καὶ σὲ μέτρα ἀσκληπιάδεια, καὶ σ' ἐξάμετρος καὶ σὲ πεντάμετρος, μιᾶς μελωδίας ὅπως διόλου νεωτερικῆς, μὲ ἔλχ τὰ ἀρχαῖα τῆς ὀνόματα. Καὶ μὲ τὴν ὁμορφιὰ μιᾶς ἀψεγάδιαστης μορφῆς συνοφαίνεται' ἐξαιρετὰ ἡ οὐσία τῶν ἔργων αὐτῶν, πότε δυνατὰ φυσιοκρατικῶν μὲ θαυμαστὰς τοποζωγραφίαις, πότε ἱστορικῶν καὶ ξαναπραστατικῶν τοῦ ρομαντικοῦ μεγαλείου, πότε τρωϊκῶν ἱστοριῶν, σὰν τὸ γαριβαλδινὸ ἠρωϊσμὸ, σὰν τὸ θάνατο τοῦ παιδιοῦ τοῦ Ναπολέοντα Γ', καὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τοῦ Μεξικῶ, πότε πάλι ἐλαφρότερα καὶ ἰδιότροπα κομμάτια, περιγραφικὰ ἢ ἐπικουρία, ὅπου ἡ λατρεία τῆς ἐλληνικῆς μορφῆς ἀνταμώνεται μ' ἓνα ὅπως διόλου νεωτερικὸ ρεαλισμὸ, ἢ ἀκόμα ἐμψυχωμένα ἀπὸ ὁράματα πρὸς πλατειὰς καὶ πρὸς βαθείας σημασίας, σὰν τὸ ποίημα γιὰ τὸ Σέλλεϋ.

Στὶς ὡραῖες τούτες ὁδὲς, ποὺ οἱ γραμμὲς τους εἶναι ὅλο καθαρὲς, καὶ ὁ τόνος τους ὅλο ἀντρίκειος, πρέπει νὰ ζητήσουμε τὸν κλασσικισμὸ τοῦ Καρντούτση. Ἡ ποιητικὴ του δὲ βασίζεται στὴ μίμηση· δὲν ἐμπνέεται οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους οὔτε ἀπὸ τοὺς νεώτερους· δάσκαλοι του εἶναι οἱ μεγάλοι Ἰταλοὶ ἀπὸ τὸ Δαντῆ ὡς τὸν Ἀρίστω καὶ τὸν Παρίνη, καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ξένοι, ὁ Οὐγκώ, ὁ Σέλλεϋ, ὁ Ἄϊν, ὁ Πλάτεν. Ὅμως ἡ ἀρχαία σκέψη καὶ ὁ ἐθνικὸς μῦθος ταυτίζονται ἀπὸ μόνον τους μὲ τὴ φυσικὴ μορφή τῆς φαντασίας του καὶ τῆς εὐαισθησίας του, ποὺ μολαταῦτα πολὺ νεωτερίζου' καὶ τὸ αὐτόματο τοῦτο σφιχτοταίριασμα εἶναι τὸ κυριώτερο μυστικὸ ποὺ κάνει νὰ γοητεύουν ὅπως διόλου ξεχωριστὰ οἱ στίχοι του. Μολαταῦτα ἡ ποίηση τούτη δὲν

